

«ПРИЙНЯТО»

Вченою радою Міжнародного
гуманітарного університету

Протокол № 1 від «31» «08» 2021

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Міжнародного гуманітарного
університету

професор К.В. Громовенко

від «08» «09» 2021

ПОЛОЖЕННЯ ПРО РОЗРОБКУ СИЛАБУСІВ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

ОДЕСА – 2021

ПЕРЕДМОВА

Перехід до єдиної європейської системи зарахування навчальних досягнень студентів визнаний більшістю країн світової спільноти, в тому числі і Україною, як механізм формування загальноєвропейського освітнього простору, що дозволить забезпечити міжнародне визнання національних освітніх програм, мобільність студентів і викладачів, підвищить якість освіти.

У зв'язку з цим змінюється не лише основна нормативна база системи освіти України, але й формуються нові вимоги до навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.

За умов кредитно-трансфертної технології навчання кожен викладач Міжнародного гуманітарного університету зобов'язаний створити комплекс принципово нової навчально-методичної документації, в тому числі *силабус* – навчальну програму з дисципліни для студента.

Вважаємо, що розробка навчально-методичного забезпечення з будь-якої дисципліни повинна починатися саме з силабусу, форма і порядок розробки якого визначається Міжнародним гуманітарним університетом.

Силабус є стислим описом навчального курсу у ЗВО, частиною навчально-методичного комплексу, який містить основні характеристики дисципліни і має на меті допомогти студенту в організації його навчальної діяльності.

Зазначене Положення є узагальненням роботи викладачів МГУ, сформоване з урахуванням нових нормативних документів та досвіду провідних зарубіжних закладів вищої освіти.

Положення є основою для розробки силабусів навчальних дисциплін, містить: перелік термінів і скорочень, зрозумілих для студента та використовуваних викладачами для розробки силабусу; структуру силабусу; рекомендації щодо розробки кожної структурної частини, макет силабусу навчальної дисципліни.

1. Загальні положення

1.1. Мета Положення.

Це Положення є нормативним документом Міжнародного гуманітарного університету:

- визначає систему розроблення, затвердження, реалізації, моніторингу та перегляду силабусів незалежно від форми навчання (очна, заочна) Міжнародному гуманітарному університеті;
- розроблене відповідно до законів України «Про освіту»¹, «Про вищу освіту»², «Про наукову і науково-технічну діяльність»³, «Про національну систему кваліфікацій»⁴, Положення «Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»⁵, Положення про організацію освітнього процесу у Міжнародному гуманітарному університеті та інших нормативно-правових актів;
- ґрунтується на таких матеріалах: Довідник користувача ECTS (ред. 2015 р.), Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2005 р.), Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (2008 р.), Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, «Національний освітній глосарій: вища освіта»;
- урахує досвід закладів вищої освіти у використанні рамок кваліфікацій і застосуванні принципів ECTS у академічній практиці;
- призначене для педагогічних та науково-педагогічних працівників МГУ, здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

1.2. Визначення термінів та скорочень.

- 1) *академічний календар* (Academic Calendar) – календар проведення навчальних та контрольних заходів, виробничих практик протягом навчального року із зазначенням днів відпочинку (канікул і свят);
- 2) *академічний період* (Term) – період теоретичного навчання, що визначено в МГУ як семестр;
- 3) *академічна мобільність* – це переміщення студентів або викладачів–дослідників для навчання чи проведення досліджень на певний академічний період: семестр, або навчальний рік до іншого закладу вищої освіти (всередині країни або за кордоном) з обов'язковим перезарахуванням

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

⁴ <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-zakonu-ukrayini-pro-nacionalnu-sistemu-kvalifikacij>

⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19>

освоєних освітніх програм у вигляді кредитів у МГУ або для продовження навчання в іншому ЗВО;

- 4) *академічна свобода* – сукупність повноважень суб'єктів освітнього процесу, що надаються їм для самостійного визначення змісту освіти з дисциплін (компонента за вибором), додаткових видів навчання та організації освітньої діяльності з метою створення умов для творчого розвитку студентів, викладачів й застосування інноваційних технологій та методів навчання;
- 5) *академічний рейтинг студента (Rating)* – кількісний показник рівня оволодіння студентами навчальних програм дисципліни, що складається за результатами проміжної атестації;
- 6) *академічний ступінь (Degree)* – ступінь, що присуджується ЗВО студентам, яке освоїли відповідні освітні навчальні програми, за результатами підсумкової атестації;
- 7) *академічна година* – час контактної роботи студента з викладачем за розкладом на всіх видах навчальних занять (аудиторна робота) або за окремо затвердженим графіком;
- 8) *підсумкова атестація студентів (Qualification Examination)* – процедура, яка проводиться з метою визначення ступеня освоєння ними обсягу навчальних дисциплін, передбачених державним загальнообов'язковим стандартом освіти;
- 9) *проміжна атестація студентів* – процедура, яка проводиться в період екзаменаційної сесії з метою оцінки якості освоєння студентами змісту частини або всього обсягу навчальної дисципліни після завершення її вивчення;
- 10) *самостійна робота* (далі – СР) – робота за певним переліком тем, відведених на самостійне вивчення, забезпечених навчально-методичною літературою та рекомендаціями, контрольована у вигляді тестів, контрольних робіт, рефератів, творів і звітів; в залежності від категорії студентів вона поділяється на самостійну роботу студента (далі – СРС), самостійну роботу магістранта (далі – СРМ) і самостійну роботу докторанта (далі – СРД); весь обсяг СР підтверджується завданнями, які вимагають від студента щоденної самостійної роботи;
- 11) *стейкхолдери* – (Stakeholders) – особи або групи осіб, що зацікавлені або мають якісь вимоги до діяльності організації (установи, компанії), і тому можуть сприяти або протидіяти рішенням, що приймає керівництво;
- 12) *навчальні досягнення студентів* – знання, вміння, навички і компетенції студентів, придбані ними в процесі навчання та відображають досягнутий рівень розвитку особистості;
- 13) *контроль навчальних досягнень студентів* – перевірка рівня знань студентів різними формами контролю (поточний, рубіжний і підсумковий) і атестації, визначені самостійно закладом вищої освіти;
- 14) *поточний контроль успішності студентів* – систематична перевірка знань студентів відповідно до навчальної програми, що проводиться викладачем на аудиторних і позааудиторних заняттях протягом академічного періоду;

- 15) *Європейська система трансферу і накопичення кредитів (ECTS)* – спосіб зарахування залікових одиниць (Кредитів) компонентам освітніх програм (дисциплін, курсів, модулів), за допомогою яких здійснюється порівняння і перезарахування освоєних студентами навчальних дисциплін (з кредитами і оцінками) при зміні освітньої траєкторії, закладу вищої освіти і країни навчання;
- 16) *кваліфікаційний рівень* – структурна одиниця Національної системи кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня.
- 17) *компетенція* – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти;
- *інтегральна компетенція* – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності;
  - *загальні компетенції* – універсальні компетенції, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку;
  - *спеціальні (фахові, предметні) компетенції* – компетенції, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю;
- 18) *комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни* – навчально-методичний документ, складовими частинами якого є навчальний контент (конспект або розширений план лекцій), плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи, питання (завдання) для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів, комплексні контрольні роботи, завдання післяатестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни;
- 19) *кредит (Credit, Credit-hour)* – уніфікована одиниця виміру обсягу навчальної роботи студента / викладача;
- 20) *кредитна технологія навчання* – навчання на основі вибору і самостійного планування студентом послідовності вивчення дисциплін із використанням кредиту як уніфікованої одиниці виміру обсягу навчальної роботи студента і викладача;
- 21) *підсумковий контроль* – контроль навчальних досягнень студентів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації в формі іспиту, якщо дисципліна вивчається протягом декількох академічних періодів, то підсумковий контроль може проводитися за частиною дисципліни, вивченої в даному академічному періоді;
- 22) *рубежний контроль* – контроль навчальних досягнень студентів по

- завершенні розділу (модуля) однієї навчальної дисципліни;
- 23) *запис на навчальну дисципліну (Enrollment)* – процедура попереднього запису студента на вивчення вибірових навчальних дисциплін;
- 24) *бально-рейтингова система оцінки навчальних досягнень* – система оцінки рівня навчальних досягнень в балах, відповідних до визначеної міжнародною практикою з цифровим еквівалентом, що дозволяє встановити рейтинг студента;
- 25) *середній бал успішності (Grade Point Average – GPA)* – середньозважена оцінка рівня навчальних досягнень студента за один навчальний рік за обраною освітньою програмою (відношення суми добутків кредитів на цифровий еквівалент балів оцінки проміжної атестації з дисциплін до загальної кількості кредитів за поточний період навчання);
- 26) *робочий навчальний план* – документ, що розробляється структурними підрозділами ЗВО самостійно на основі затвердженого Стандарту вищої освіти та навчального плану спеціальності;
- 27) *опис дисципліни (Course Description)* – короткий опис дисципліни (складається з 5-8 речень), що включає в себе цілі, завдання і зміст дисципліни;
- 28) *пререквізити (Prerequisite)* – дисципліни, що містять знання, вміння і навички, необхідні для освоєння дисципліни, що вивчається;
- 29) *постреквізити (Postrequisite)* – дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, вміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення дисципліни;
- 30) *програма дисципліни (Syllabus)* – навчальна програма, що включає в себе опис дисципліни, цілі і завдання дисципліни, короткий зміст, теми і тривалість їх вивчення, завдання самостійної роботи, час консультацій, розклад перевірок знань студентів, вимоги викладача, критерії оцінки знань студентів і список літератури;
- 31) *Ступені вищої освіти:*
- молодший бакалавр – це освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо- професійної програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів ECTS. Особа має право здобувати ступінь молодшого бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти;
  - бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ECTS. Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти;
  - магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-

науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90 кредитів ECTS, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ECTS. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків. Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра;

- доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою закладом вищої освіти або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі. Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки¹¹. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30-60 кредитів ECTS¹²;
- доктор наук – це другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях.

¹¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-n>

¹² mon.gov.ua › media › vishcha-osvita › 2018/12/10

2. Деталізована структура силябусу навчальної дисципліни

Силабус, як узагальнення змісту навчальної дисципліни, повинен бути коротким і зрозумілим для студента, тому його побудова має максимально відповідати на запитання студента про навчальну дисципліну і, водночас, відображати необхідні складові та їх взаємозв'язок. З цією метою силабус розглядається в розрізі складових (рис. 1).

Рис. 1. Силабус навчальної дисципліни в розрізі складових

3. Зміст структурних частин силябусу

Формування компетентностей та програмних результатів

Майбутній фахівець має бути готовим увійти у виробничу сферу взаємозв'язків, впевнено почувати себе в професійному середовищі, а для цього необхідні сформовані професійні якості особистості і навички соціального і суто професійного спілкування. Компетентнісний підхід орієнтується на кінцевий результат освітнього процесу, спрямовується на формування у майбутнього фахівця готовності ефективно використовувати потенційні можливості та зовнішні ресурси для досягнення поставленої мети.

При формуванні силябусу навчальної дисципліни використовуються діючі стандарти вищої освіти¹³ та сформовані на їх основі Освітні (Освітньо-професійні) програми навчальних дисциплін¹⁴.

Програмні результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок,

¹³<https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>

¹⁴<https://vsau.org/pro-universitet/publiczna-informacziya>

інших компетентностей, набутих студентом у процесі вивчення дисципліни, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Академічна доброчесність

При формуванні силабусу навчальної дисципліни студент повинен знати, що її викладання ґрунтується на засадах академічної доброчесності — сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень¹⁵.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

За порушення академічної доброчесності *здобувачі освіти* можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Організаційні основи навчання студента (взаємодія стейкхолдерів)

Організація навчального процесу для студента ВНЗ включає:

- 1) нормативно-правову базу організації навчального процесу;
- 2) графік навчального процесу;
- 3) академічний календар;
- 4) теоретичну складову навчання;
- 5) практичну складову навчання.

Навчальний час студента складається з певної кількості академічних годин (одна академічна година — 40 хв.), навчальних днів, тижнів, семестрів, курсів. Тривалість семестру визначається навчальним планом, проте сумарна тривалість канікул становить не менше 8 тижнів. Для студентів четвертого курсу ВНЗ, які поєднують навчання з працевлаштуванням за фахом, з науково-дослідною роботою, участю в спортивних змаганнях, може встановлюватись вільне відвідування лекцій. В усіх інших випадках — відвідування занять є обов'язковим для студентів. Ці та інші умови навчання є результатом взаємодії стейкхолдерів (зацікавлених сторін) та ґрунтуються на нормативно-правовій базі організації навчального процесу МГУ.

¹⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text=%E4%EE%E1%F0%EE%F7%E5%F1%ED%B3%F1%F2%FC>

¹⁶ <http://socrates.vsau.org/index.php/ua/>

Нормативно-регламентна база навчання студента

- 1) законодавчі нормативно-правові акти, в тому числі державні стандарти освіти;
- 2) положення МГУ, зокрема політика академічної доброчесності¹⁷;
- 3) науково-методичне забезпечення:
  - навчальні плани;
  - навчальні програми з дисциплін;
  - програми практик;
  - підручники, навчальні посібники;
  - контрольні завдання до семінарських, лабораторних і практичних занять;
  - завдання для виконання комплексних контрольних робіт;
  - індивідуальні завдання для самостійної роботи;
  - методичні матеріали щодо написання дипломних робіт.

Теоретична складова

Теоретична складова підготовки студента МГУ здійснюється у формах навчальних занять, виконання індивідуальних завдань, самостійної роботи, практичної підготовки, контрольних заходів.

Основними видами навчальних занять є: лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття і консультації.

Підсумкові оцінки, отримані студентами за виконання всіх видів навчальних занять, можуть враховуватись при виставленні семестрової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Студентоцентроване навчання – нова освітня парадигма, яка формулює навчання, орієнтоване на вихід (output – oriented study programme) та на результати (result-based education), основою якого є компетентнісний підхід (competence-based approach) як підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей.

Професійно-практична складова

Професійно-практична складова підготовки студента МГУ є складовою дуальної форми здобуття освіти та передбачає здобуття освіти, шляхом поєднання навчання студентів з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації. В процесі проходження виробничої практики студенти безпосередньо засвоюють визначену систему норм, правил, соціальних ролей та цінностей, які в подальшому допоможуть їм реалізуватись в якості компетентних спеціалістів у своїй сфері діяльності.

Організаційно-методичне забезпечення професійно-практичної підготовки студентів передбачає: проведення цілеспрямованої, системної роботи з молоддю протягом всього терміну навчання; оптимізацію форм організації навчальної та виробничої практики на засадах діяльнісного підходу;

---

¹⁷<https://vsau.org/pro-universitet/publiczna-informacziya>

орієнтування змісту навчального матеріалу від циклів дисциплін на майбутню професійну діяльність фахівця, на розвиток професійно-професійної мотивації; забезпечення взаємозв'язку теоретичної і практичної підготовки студентів; системне формування мотиваційних установок щодо самостійної роботи в оволодінні студентами майбутнім фахом (рис. 2).

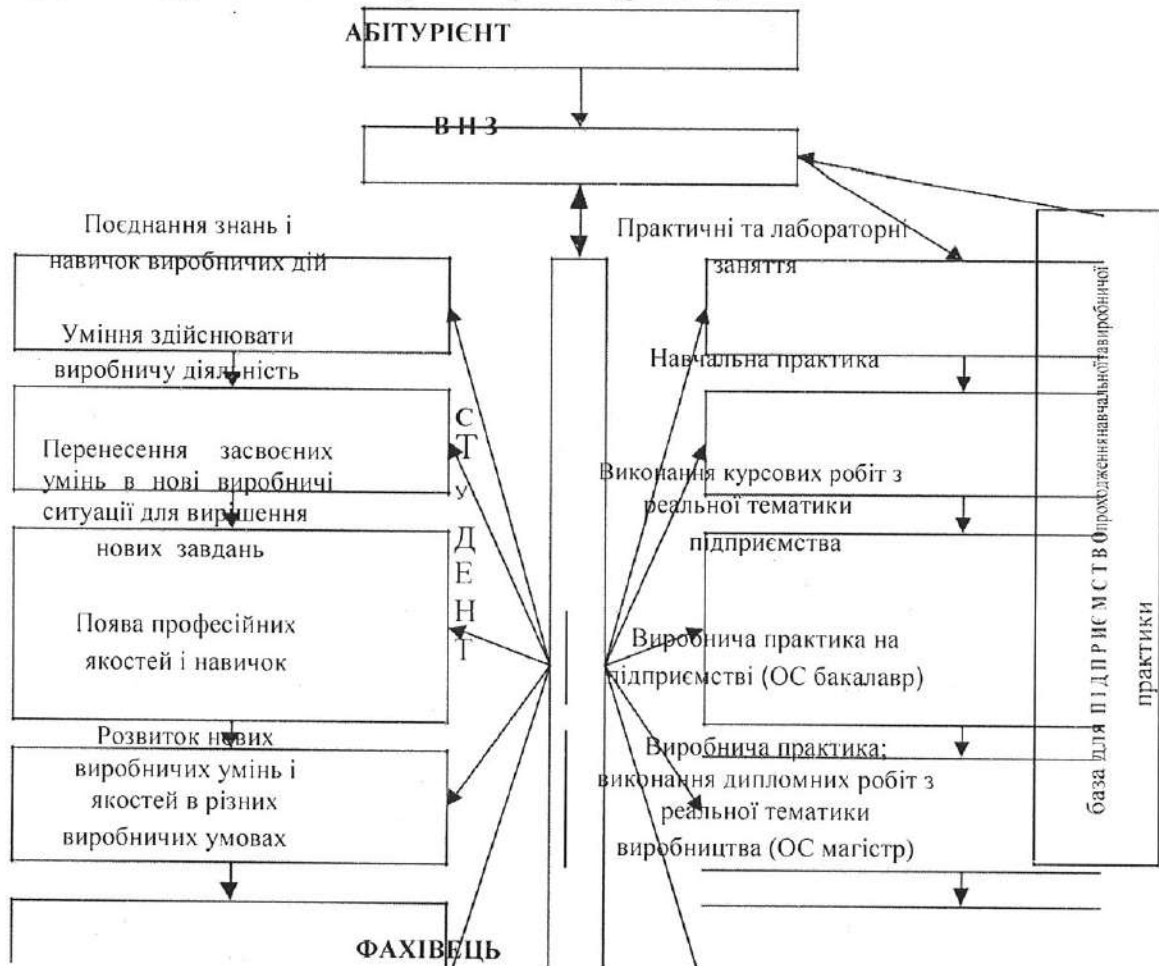

Рис. 2. Зміст професійно-практичної підготовки студента в системі дуальної освіти

Основні фактори, які впливають на формування професійно-професійної компетентності студентів: професійно-пізнавальний інтерес та професійна спрямованість студента, його ціннісні орієнтири; матеріально-технічна база навчального закладу; технологія підготовки молодих спеціалістів у вищих навчальних технічних закладах; професійна компетентність викладачів; пізнавальні та спеціальні здібності студента; зміст практичної підготовки; форми і методи практичного навчання тощо.

Формування конкурентних професійних переваг

У силабусі варто зазначити які саме отримані в процесі вивчення дисципліни студента компетенції сприятимуть формуванню конкурентних професійних переваг на ринку праці. Зв'язок дисципліни з подальшим працевлаштуванням має бути чітким і зрозумілим для студента.

Науково-технічна творчість студента Науково-технічна творчість студентів – один із методів формування

компетенцій сучасного фахівця. Вона орієнтована на реалізацію важливих завдань у сфері підготовки фахівців:

- формування науково-професійного світогляду, оволодіння методологією та методами наукового дослідження;
- глибоке розуміння обраної спеціальності;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань;
- розширення теоретичного кругозору й наукової ерудиції майбутнього фахівця;
- підвищення рівня фахових знань;
- формування практичних навичок;
- створення умов для самореалізації особистості;
- накопичення інтелектуального потенціалу.

Студентська науково-технічна творчість обов'язково має носити системний характер, який передбачає визначення цілей і завдань наукової роботи, створення концепції (основних напрямів, стратегії їх реалізації, програми та методики) підготовки майбутніх фахівців до науково-дослідної діяльності; визначення структурних компонентів цієї системи; виявлення рівнів та критеріїв оцінки результативності наукової роботи; добір форм, методів, засобів реалізації визначеної програми.

Принципи оцінювання результатів вивчення курсу

Принцип дієвості полягає у тому, що перевірка і оцінка знань студентів мають стимулювати студентів і викладачів до зусиль щодо досягнення у навчальній роботі нових успіхів.

Принцип систематичності виражається у тому, що перевірка і оцінка знань здійснюється планово, контроль має бути неперервним протягом усього процесу навчання, перевірка і оцінка знань провадяться у певній послідовності, з поступовим ускладненням завдань, змісту і методики.

Принцип індивідуальності перевірки і оцінки знань означає, що викладач прагне глибокої і справедливої оцінки успіхів кожного студента, а не групи в цілому.

Принцип диференціювання полягає у визначенні кількісних і якісних різниць у знаннях, вміннях і навиках студентів та їх оцінці.

Принцип об'єктивності означає, що кожна окрема оцінка має бути об'єктивною, тобто відповідати істинній якості і кількості засвоєних знань, вмінь і навиків. В іншому разі оцінка втрачає не тільки своє педагогічне значення, але і завдає шкоди навчально-виховній роботі.

Принцип єдності вимог полягає у тому, що один і той самий рівень знань, вмінь і навиків має оцінюватись всіма викладачами однаково.

4. Формування силабусу навчальної дисципліни

Програма (силабус) навчальної дисципліни включає:

4.1. Загальну інформацію про викладача (лектора, асистента).

4.2. Назву навчальної дисципліни і кількість кредитів, що відводяться на її вивчення.

Назву навчальної дисципліни слід вносити в силабус у точній відповідності з навчальним планом спеціальності та / або освітньої програми.

Код навчальної дисципліни визначається відповідно до прийнятої єдиною системою кодування в робочому навчальному плані та освітньою програмою. Кількість кредитів вказується відповідно навчального і / або робочого навчального плану, освітньої програми.

4.3. Час і місце проведення навчальної дисципліни.

Час і місце (номер лекційного залу, аудиторії, лабораторії, студії тощо) проведення навчальної дисципліни визначається відповідно до затвердженого розкладу занять. У розклад в обов'язковому порядку вносяться аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття, консультації та ін.). Самостійна робота є позааудиторною і проводиться за графіком, але в обов'язковому порядку вноситься в силабус.

Частка аудиторних занять в загальному обсязі самостійної роботи студентів визначається положеннями МГУ.

4.4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

4.5. Характеристику навчальної дисципліни

Характеристика навчальної дисципліни, яка може бути самостійним модулем або бути частиною великого за обсягом модуля, включає: визначення призначення дисципліни, описане в термінах компетенцій, цілі та завдання вивчення дисципліни, короткий зміст і план реалізації навчальної дисципліни.

4.5.1 Призначення навчальної дисципліни

Призначення навчальної дисципліни – визначення її місця в структурі професійної підготовки майбутніх фахівців. У силабусі необхідно відповісти на запитання: чому потрібно вивчити цю дисципліну в ході отримання освіти з цієї чи іншої спеціальності? Які компетенції, програмні результати будуть набуті студентом по завершенні засвоєння змісту даної дисципліни?

Призначення навчальної дисципліни рекомендується визначати конкретно і коротко.

4.5.2 Мета вивчення дисципліни

Мета навчання - це: 1) заздалегідь усвідомлений і планований результат навчальної діяльності студентів; 2) результат взаємодії викладача та студента, що формується в свідомості викладача у вигляді узагальнених уявних уявлень, відповідно до яких відбираються і співвідносяться завдання і всі інші

компоненти навчального процесу.

Таким чином, мета вивчення дисципліни є системоутворюючим елементом, який відіграє вирішальну роль в організації і здійсненні всього процесу навчання.

Мету навчання рекомендується формулювати так, щоб була можливість виміряти ступінь її досягнення, що зручно робити в інфінітивній формі (навчити ..., виробити ..., сформувати ... і т.п.).

4.5.3 Завдання вивчення дисципліни

Завдання - це конкретне вираження мети, відповідь на запитання: з чим знайомить, чому навчить, які компетенції формує дисципліна.

Формулювати мету і завдання треба діагностично. Діагностично поставлену мету і завдання повинні описувати не абстрактні дії (дати ..., вирішувати ... і т.п.), а конкретні результати того, хто навчається (знати ..., розуміти ..., застосовувати ... і т.п.).

4.5.4 Зміст навчальної дисципліни

Зміст навчальної дисципліни – це система знань, умінь і навичок, засвоєння яких дозволяє студенту набути тих чи інших компетенцій для успішної професійної діяльності.

У силабусі зміст загальнообов'язкової навчальної дисципліни неодмінно має відповідати логіці навчального процесу та системі професійно-практичної підготовки.

Визначати зміст навчальної дисципліни в силабусі рекомендується в лаконічній формі, відображаючи найбільш привабливі для студентів і важливі з точки зору професійно-практичної підготовки теми. Слід особливо підкреслити, що за умов кредитної системи навчання зміст у силабусі навчальної дисципліни є орієнтовною основою для вибору викладача, а для вибіркових дисциплін – самої дисципліни і викладача.

Засвоєння змісту навчальної дисципліни – це набуття студентами компетенцій, які мають бути сформовані в ході безпосередньої (аудиторні заняття) або опосередкованої взаємодії з викладачем (СРС, робота з літературою, програмний і мультимедійний супровід тощо).

У навчальному процесі МГУ результатом навчання є компетенції, знання, вміння, навички в рамках тієї чи іншої професії, розвиток творчої діяльності та відносин.

Компетенції – це практичне застосування знань, умінь і навичок, набутих в процесі навчання.

Уміння – це «знання в дії», тобто володіння способами застосування знань на практиці.

Навички – це вміння, доведені до автоматизму внаслідок багаторазового повторення. Навик складається з простих прийомів діяльності, але при виробленні навичок обов'язково потрібен контроль і регулювання з боку викладача.

4.6. План вивчення дисципліни

У плані вивчення дисципліни рекомендується формулювати теми з

орієнтацією на зміст робочої програми навчальної дисципліни. Слід підкреслити, що студенти в ході вивчення дисципліни очікують втілення саме того змісту, який було заявлено на сайті, потім в силабусі та на основі якого врешті зроблено вибір дисципліни.

У зв'язку з цим у плані вивчення дисципліни рекомендується формулювати теми максимально наближено до тих, що планується реалізувати.

Формулювання тем у силабусі повинно не лише викликати інтерес студентів під час вибору дисципліни, але й мотивувати їх майбутню навчально-пізнавальну діяльність.

План вивчення дисципліни рекомендується оформляти у вигляді таблиці, де вказуються номер тижня, назва теми, форми організації навчання і кількість годин, що відводиться на вивчення тієї чи іншої теми, а також короткий перелік завдань для СРС, СРМ або СРД (табл. 1).

Таблиця 1. План вивчення дисципліни

<i>№ тижня</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Форми організації навчання та кількість годин</i>	<i>Завдання для самостійної роботи</i>
1.			
2.			
...			
17.			

За умов кредитної технології навчання заняття повинні проводитись переважно в активній і творчій формах. У зв'язку з цим пріоритетними формами організації навчання у МГУ є проблемні і оглядові лекції, активні семінари, лабораторні заняття, дискусії, ділові ігри, кейс-завдання, тренінги, заняття із застосуванням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки тощо.

Методи навчання, застосовувані на заняттях, повинні істотно відрізнятися від «традиційних» методів. Це мають бути методи, спрямовані на формування активного сприйняття індивідуальної інформації.

4.7. Самостійну роботу студента

Оскільки одне із завдань кредитної технології навчання полягає в розвитку здатності студентів до самоосвіти, то СРС стає основною формою організації навчання, що виражається і в співвідношенні аудиторної та самостійної роботи.

Самостійна робота студента МГУ є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час. Робочим навчальним планом має бути відведено від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу студента для самостійної роботи. Самостійна робота студента забезпечується наявністю відповідних підручників, навчальних та методичних посібників, текстів лекцій викладача та власними конспектами лекцій; можливістю скористатися відповідною науковою і періодичною літературою.

Зміст самостійної роботи (СР) студента визначається навчальною

¹⁸<http://socrates.vsau.org/repository/>

програмою дисципліни, методичними матеріалами і завданнями викладача.

Залежно від категорії студентів самостійна робота поділяється на самостійну роботу студента під керівництвом викладача (СРС), самостійну роботу магістранта під керівництвом викладача (СРМ), самостійну роботу докторанта під керівництвом викладача (СРД).

При виконанні СР студента, необхідно надати можливість консультації у викладача (отже, графік СР повинен бути відомий студентові). Очевидно, що при виконанні завдання СР не кожен студент буде відчувати потребу в консультативній допомозі викладача, але сама можливість консультації повинна бути передбачена.

Для ефективної СР необхідно виконання наступних умов: цілі завдань для СР повинні бути зрозумілі студентам; завдання для СР мають бути доступні, містити алгоритми їх виконання та методичні рекомендації; форма контролю, критерії оцінки і терміни здачі СР повинні бути чітко визначені і заздалегідь відомі студентам.

4.8. Список літератури

У списку літератури рекомендується виокремлювати літературу для обов'язкового і додаткового вивчення.

4.8.1 *Обов'язкова література*

У список літератури для обов'язкового вивчення доцільно включати 3-5 основних підручників або навчальних посібників, які, на думку викладача, максимально повно відображають зміст навчальної дисципліни.

Бажано, щоб джерела для обов'язкового вивчення відповідали наступним вимогам: зміст відповідає робочій навчальній програмі, сучасним вимогам науки і навчальної дисципліни; роки видання не виходять за гранично допустимі терміни старіння та ін.

Максимальна кількість найменувань основної літератури не повинна перевищувати п'ять.

4.8.2 *Додаткова література*

У список додаткової літератури рекомендується включати 3-5 найменувань найбільш значущих джерел, що доповнюють зміст обов'язкової літератури.

4.9. Контроль і оцінку результатів навчання

За умов кредитної технології навчання контроль успішності студентів з кожної навчальної дисципліни поділяється на поточний контроль, проміжну і підсумкову атестацію.

Поточний контроль успішності – це систематична перевірка знань студентів, що проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до робочої навчальної програми дисципліни.

Таким чином, поточний контроль успішності студентів проводиться викладачем, що веде дисципліну, безпосередньо в ході її вивчення. Його мета - систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, вміння використовувати теоретичні знання при вирішенні

практичних завдань тощо.

Можливості поточного контролю: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до студентів, індивідуалізація навчання і т.д.

У робочій навчальній програмі дисципліни та в силабусі, конкретно визначаються методи поточного контролю:

- усний контроль (в ході опитування, бесіди, доповіді, читання тексту, повідомлення на задану тему та ін.);
- письмовий контроль (контрольна робота в письмовій формі, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовому вигляді та ін.);
- комбінований контроль;
- презентація СРО;
- практичний контроль (в ході практичних робіт, в ході всіх видів практики);
- спостереження як метод контролю;
- тестовий контроль;
- лабораторний контроль та ін.

Підсумковий контроль успішності – контроль навчальних досягнень студентів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі іспиту, якщо дисципліна вивчається протягом декількох академічних періодів, то підсумковий контроль може проводитися за частиною дисципліни, вивченої в цьому академічному періоді.

Мета підсумкового контролю – виявити засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння.

Підсумковий контроль у МГУ здійснюється у формі складання іспитів відповідно до освітньої програми, робочого навчального плану, академічного календаря і затверджених навчальних програм з дисципліни.

Форма і порядок проведення іспитів з кожної навчальної дисципліни визначається в місячний термін з початку академічного періоду рішенням Вченої ради МГУ. Це може бути усний іспит, письмовий іспит, іспит у формі тестування тощо.

На цьому етапі підводиться, як правило, підсумок вивчення дисципліни, визначаються можливості переходу студента до наступного етапу навчання. Контроль пов'язаний з оцінкою знань, умінь і навичок.

Оцінка знань – це процес порівняння отриманих студентами компетенцій з еталонними показниками, описаними в навчальній програмі.

Мета оцінки – стимулювати і спрямовувати навчально-пізнавальну діяльність студентів. Основні вимоги до оцінки: об'єктивність, гласність і ясність, дієвість, всебічність, значимість і авторитетність.

Оцінка навчальних досягнень студентів за всіма видами контролю – поточний контроль успішності і проміжна атестація – здійснюється за

національною системою та ECTS (табл. 2).

Таблиця 2. Система оцінювання навчальних досягнень студентів національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рівень навчальних досягнень студентів визначається підсумковою оцінкою, що формується з оцінки рейтингу-допуску і оцінки проміжної атестації.

Рейтинг допуску складається з оцінки поточного контролю успішності студента та оцінки рубіжного контролю (як правило, за академічний період проводиться 2 рубіжних контролю). Оцінка поточного контролю успішності включає поточні оцінки (отримані в ході аудиторних занять, за виконання лабораторних робіт, СР та ін.).

Оцінки за результатами поточного і рубіжного контролю виставляє викладач, який проводить навчальні заняття.

Викладач проводить всі види поточного і рубіжного контролю і виводить відповідну оцінку поточної успішності студентів (середнє арифметичне оцінок поточного і рубіжних контролів). При цьому навчальні досягнення студентів оцінюються за 100-бальною шкалою за кожне виконане завдання.

Підсумкова оцінка з дисципліни включає оцінки поточної успішності та підсумкового контролю (екзаменаційної оцінки). Частка оцінки поточної успішності становить 70% у підсумковій оцінці ступеня освоєння студентом програми навчальної дисципліни. Оцінка підсумкового контролю становить не менше 30% підсумкової оцінки знань з навчальної дисципліни.

При отриманні студентом за підсумковим контролем (іспитом) оцінки «незадовільно», підсумкова оцінка з дисципліни не вираховується.

Перездача позитивної оцінки з підсумкового контролю з метою її підвищення в цей же період проміжної атестації не дозволяється. Для отримання позитивної оцінки студент в наступному академічному періоді або у літньому семестрі на платній основі знову відвідує всі види навчальних занять, передбачених робочим навчальним планом з даної дисципліни, отримує допуск і здає підсумковий контроль.

При заповненні в силабусі пункту «Контроль і оцінка результатів

навчання» рекомендується ясно і чітко визначити: Як планується здійснювати контроль? Які форми контролю будуть переважно використовуватися? Як буде здійснюватися оцінка знань студентів?

4.10. Політику навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни визначається системою вимог, які викладач пред'являє до студента при вивченні дисципліни та ґрунтується на засадах академічної доброчесності.

Вимоги можуть стосуватися відвідування занять (неприпустимість пропусків, запізнь і т.п.); правил поведінки на заняттях (активну участь, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення телефонів та ін.); заохочень та стягнень (за що можуть нараховуватися або відніматися бали і т.п.).

Політику навчальної дисципліни рекомендується вибудовувати з урахуванням норм законодавства України щодо академічної доброчесності, Статуту, положень МГУ та інших нормативних документів.

Загальні технічні вимоги до оформлення *силабусу*:

1. Обсяг *силабусу* становить 10-12 сторінки комп'ютерного тексту.
2. Шрифт: Times New Roman.
3. Розмір шрифту: 14 (українська мова).
4. Інтервал: одинарний.
5. Параметри сторінки: верхнє, нижнє, праве і ліве поле - 2 см.
6. Нумерація сторінок: внизу сторінки; вирівнювання: від центру.

5. Порядок затвердження, періодичного перегляду (удосконалення) *силабусу* навчальної дисципліни

Проект *силабусу* навчальної дисципліни проходить обговорення серед стейкхолдерів освітнього процесу, розглядається на засіданні кафедр, Вчених рад факультетів та затверджується деканами факультетів.

Силабус навчальної дисципліни потрібно щорічно оновлювати в частині всіх компонентів, крім місії (цілей) і програмних навчальних результатів.

Підставою для оновлення *силабусу* можуть виступати:

- ініціатива і пропозиції гаранта освітньої програми та / або викладачів дисципліни;
- ініціатива здобувачів освіти шляхом звернення до гаранта освітньої програми;
- результати оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни;
- об'єктивні зміни інфраструктурного, кадрового характеру і / або інших ресурсних умов реалізації *силабусу*;
- результати обов'язкового опитування студентів про враження від вивчення навчальної дисципліни.

6. Прикінцеві положення

Силабуси навчальних дисциплін затверджуються засіданням кафедри разом з програмами навчальних дисциплін, зберігаються на кафедрах в роздрукованому вигляді, надаються студентам в кінці семестру, що передує семестрові вивчення навчальної дисципліни.

**МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ** _____

назва факультету

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Декан факультету _____
назва факультету

підпис

« _____ » _____ 20__ р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____
назва навчальної дисципліни

РОЗГЛЯНУТО
на засіданні Ради Студентського
Самоврядування
університету _____

Протокол № _____ від
« _____ » _____ 20__ р.

РОЗГЛЯНУТО
на засіданні
Вченої Ради університету _____

Протокол № _____ від
« _____ » _____ 20__ р.

Одеса 20__ р.

Макет силабусу навчальної дисципліни

1. Загальна інформація про викладача (прізвище, ім'я, по-батькові викладача, вчений ступінь, вчене звання, посада; контактна інформація).

Вписуються конкретні дані викладача, вказується телефон кафедри, адреса електронної пошти, сайт в Internet, інша контактна інформація)

1. Назва, код дисципліни і кількість кредитів

Назва дисципліни відповідає до робочому навчальному плану, додається код навчальної дисципліни з освітньої програми (навчального плану), вказується кількість кредитів з дисципліни.

2. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Час і місце проведення занять не може бути зазначено до складання розкладу, тому вказується тільки семестр.

3. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Подається перелік дисциплін, вивчення яких має передувати вашій дисципліні, вказуються конкретні теми, компетенції, які полегшують засвоєння дисципліни, і перелік дисциплін, для вивчення яких є обов'язковими знання, здобуті при вивченні цієї дисципліни.

4. Характеристика навчальної дисципліни

4.1 Призначення навчальної дисципліни

Викладач обґрунтовує необхідність вивчення навчальної дисципліни, відповідаючи на питання: "Чому майбутньому фахівцеві варто вивчити саме цю навчальну дисципліну?". Подається перелік компетенцій, яких набуває студент при вивченні дисципліни.

4.2 Мета вивчення навчальної дисципліни

Подається прогнозований результат навчання відповідно до навчальної програми.

4.3 Завдання вивчення дисципліни

Формулюються конкретні завдання, що є наслідком мети вивчення навчальної дисципліни.

4.4 Зміст навчальної дисципліни

У короткій формі описується основний зміст навчальної дисципліни.

4.5 План вивчення навчальної дисципліни

<i>№ тижня</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Форми організації навчання та кількість годин</i>	<i>Завдання для самостійної роботи</i>
1.			
2.			
...			
17.			

5. Самостійна робота студента

Подається інформація щодо графіку самостійної роботи, який включає види СР, кількість годин на виконання, години консультативної допомоги та контрольні заходи

6. Список основної та додаткової літератури

6.1 Основна література

1.

... 5.

6.2 Додаткова література

1.

... 5.

Подаються назви підручників, навчальних посібників, як правило наявних в бібліотеці, або адреси електронних ресурсів, де найбільш повно відображено заявлений зміст навчальної дисципліни.

7. Контроль і оцінка результатів навчання

7.1. Види контролю (поточний, рубіжний) проміжна атестація

.....

7.2. Форми контролю

.....

.....

8. Політика навчальної дисципліни

Подаються конкретні вимоги, які викладач формує до студента при вивченні навчальної дисципліни, засади академічної доброчесності.

Перелік вимог не повинен суперечити нормативним документам кредитної технології навчання і Статуту МГУ.